

МУБАРАКРАЙ!

Гъурметлу районгълияр! Чна райондин руководствонин, райсобранидин депутатрин паттай квез Россиядин халкъдин садвилин югъ риклин сидкъидай мубаракзава. Садвили ва тупламишвили чн халкъдиз са шумудра тарихдин четин улам-рай агалкъунралди экъечдай мумкинвал гана. Инанмиш я хъи, чи уълкъведин халкъарин садвили ва дуствили алай аямдани чн обществонин вилик акъвазнавай важиблу месэлайр галай-галайвал гъялдай мумкинвал гуда.

Къуй квехъ виридахъ чандин мягкем сагъвал, уьмуьрдин хушбахвал, чи Ватандин — члехи Россиядин хушбахт жележг патал члугвазвай зегъметда еке агалкъунар хъурай!

РАЙОНДИН РУКОВОДСТВО

ШИШИ ДУЪНЪЯ

Ахтынская районная общественно-политическая газета

“НОВЫЙ МИР”

1928-йисалай акъатзава. №44 (8856), арбе. 2-ноябрь, 2022-йис.

Къимет 10 манат

12+

РЕСПУБЛИКА ДАГЕСТАН
АДМИНИСТРАЦИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«АХТЫНСКИЙ РАЙОН»

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

20.10.2022 г.

№ 246

О ПРОВЕДЕНИИ ИНВЕНТАРИЗАЦИИ В МУНИЦИПАЛЬНОМ РАЙОНЕ «АХТЫНСКИЙ РАЙОН» И УТВЕРЖДЕНИИ ПОЛОЖЕНИЯ О ПОРЯДКЕ ПРОВЕДЕНИЯ ИНВЕНТАРИЗАЦИИ МУНИЦИПАЛЬНОГО ИМУЩЕСТВА

В соответствии с Федеральным законом от 06.12.2011 № 402-ФЗ «О бухгалтерском учете», руководствуясь приказами Минфина России от 13.06.1995 № 49 «Об утверждении методических указаний по инвентаризации имущества и финансовых обязательств» и от 1.12.2010 № 157н «Об утверждении единого плана счетов бухгалтерского учета для органов государственной власти (государственных органов), органов местного самоуправления, органов управления государственными внебюджетными фондами, государственных академий наук, государственных (муниципальных) учреждений и Инструкции по его применению» и в целях обеспечения достоверных данных бухгалтерского учета и годовой отчетности администрации и подведомственных организаций (учреждений), администрация МР «Ахтынский район» постановляет:

1. Утвердить прилагаемое Положение о порядке проведения инвентаризации муниципального имущества, находящегося в собственности организаций (учреждений) муниципального района «Ахтынский район».

2. Руководителям подведомственных организаций (учреждений), создать рабочие инвентаризационные комиссии, определить за ними персональную ответственность за своевременное и объективное проведение инвентаризации основных средств, материальных запасов, расчетов с поставщиками и подрядчиками, дебиторской и кредиторской задолженности, остатков на счетах денежных средств, находящихся на балансе бюджетного учета организации (учреждения), инвентаризацию провести в соответствии с требованиями настоящего Постановления.

3. Председателям рабочих инвентаризационных комиссий подведомственных муниципальному району «Ахтынский район» организаций (учреждений) к инвентаризации приступить 25 октября 2022 г., окончить 05 декабря 2022 г., результаты инвентаризации отразить в бухгалтерском учете до 31 декабря 2022 г.

4. Для объективного отражения в Реестре муниципального имущества, материалы по результатам инвентаризации имущества, стоимость которого превышает 100 000 (сто тысяч)

рублей, оформить отдельной инвентаризационной ведомостью, сдать в отдел экономики и земельно-имущественных отношений администрации МР «Ахтынский район» не позднее 20 декабря 2022 г.

5. Материально ответственным лицам подведомственных организаций (учреждений) до начала инвентаризации проверить наличие и состояние объектов имущества, основных средств и материальных запасов, представить в рабочую инвентаризационную комиссию к 25 октября 2022 г. расписку в том, что все объекты основных средств, товарно-материальных запасов оприходованы, выбывшие ТМЦ списаны, первичные документы по ним сданы в бухгалтерию.

6. Руководителям подведомственных организаций (учреждений) при защите годовой отчетности за 2022 год к «Балансу ГРБС, РБС, ПБС» (ОКУД 0503130) и «Балансу государственного (муниципального) учреждения» (ОКУД 0503730) обеспечить представление в финансовое управление администрации МР «Ахтынский район» оформленные установленным порядком акты о результатах инвентаризации.

7. Управлению делами администрации настоящее постановление опубликовать в районной газете «Новый мир» и разместить на официальном сайте администрации МР «Ахтынский район» в информационно-телекоммуникационной сети Интернет.

8. Считать утратившим силу постановление администрации МР «Ахтынский район» от 06.10.2021 г. № 208 «Об утверждении Положения о порядке проведения инвентаризации муниципального имущества, находящегося в собственности МР «Ахтынский район» и создании рабочих инвентаризационных комиссий».

9. Контроль за выполнением настоящего постановления возложить на врио заместителя главы МР «Ахтынский район» Ахмедову Ф.А.

Врио главы муниципального района «Ахтынский район»
В.А. АГАСИЕВ

С положением можно ознакомиться на официальном сайте МР «Ахтынский район».

КЪАЗИ-МЕГЪАМЕД АГЪАСИЕВАН – 140 ЙИС

Лезги халкъдин аслу туширвал патал ялавлу инкъилабчи

Шерибан ПАШАЕВА,
тарихдин илимрин кандидат

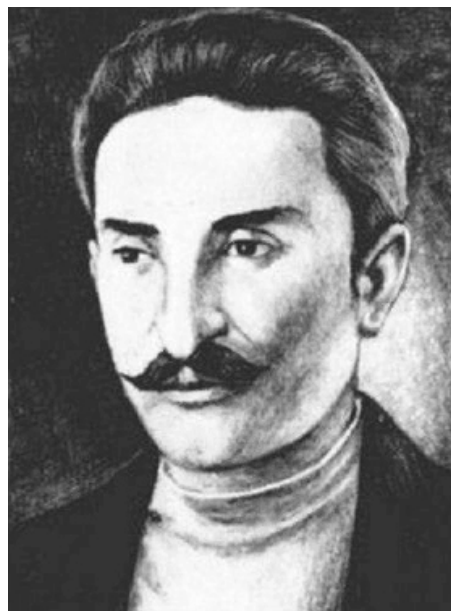
Къази-Мегъамед Агъасиев (1882-1918) лезгийрин сифте социал демократвилин партия (Бакуда РСДРП(б)-дикай хкатнавай хел) яратмишайди ва адаз регъбервал гайиди я. Адан тлварунихъ галаз виликан Россиядин империядин (Бакудин ва Елисаветпольский Губерниядин Кеферпатан паюнин, Дагъустандин областдин киблепатан паюнин Къубадин уезд) лезги халкъдин этнодин территорияра РСФСР-дин къурулушда аваз лезгийрин советрин автономия яратмишунин политикадин еке метлебдин алахъун (попытка) алакълу я. Къази-Мегъамед Агъасиев Гъажи-Давудалай къулухъ лезги халкъдин къвед лагъай метлебдин сиясатдин деятель я. Ада лезги халкъдин аслу туширвал къазанмишун вичин инкъилабдин кваллахдин эхиримжи мурад яз эцигна. Гъа и метлеб лезгийрин милли социал-демократвилин «Фарук» партиядин асулди тир. Им Россиядин къурулушда аваз лезги халкъдин милли аслу туширвили мурад я. И кар 1918-йисуз къазанмишдай мумкинвал ганач, амма ам гьелени лезги халкъдин уьмуьрдин килин политикадин метлеб я.

«Уьмуьрда жуван ихтиярар гъамиша хуьх! Гъатта ваз са затлини къисмет тахъайтлани, вавай вун намусдин вилик жавабдикай къутармишиз жеда» (Эрнесто Че Гевара).

Социализмдин цийи уълкъеда лезги халкъдин аслу туширвал патал ихтияр (и кар патал лезги халкъ квалчел ахкъулдунин гъакъиндай хиялар авур инкъилабчи Къази-Мегъамед Агъасиев женг члугунай) лезги маса инкъилабчири ва Къ.Агъасиева вичин советрин халкъарин стхавилин хизанда барабар ихтиярар аваз вилик финихъ галаз алакълу ийизвай. Амма и мурад 1918-йисуз туьркверин оккупацияди ва лезги халкъдин чилерин члехи паюнал пантюркиствилин майдан яратмишуну кьилиз акъуддай мумкинвал ганач.

2022-йисуз Къази-Мегъамед Агъасиеван 140 йис тамам хъанва. И халкъдин регъбер ва игит инсан геле советрин девирда гъахъсуздакъ риклелай ракъурнавай. Алай вахтундани и кар давам жезва. Гъа са вахтунда чир хъун лазим я хъи, ада лезгийрин «Фарук» тлвар алай сифте сиясатдин партия яратмишна ва лезги халкъ патал вичин чан гана. Чун и гъахъсузвал туьрклуьр хъувуниз мажбур я. Къази-Мегъамед Агъасиев 1904-1918-йисарин Кавказдин машгур кас, большевик ва инкъилабчи, идея авай социал-демократ, халкъдин регъбер, вичин халкъдин экъу гележг патал женгчи тир. Ада чи хайи чил туьркверин интервентрикай хуьналди вичин чан гана. 1918-йисан 19-сентябрдиз ам туьркверин военный ставкадин къарардалди Куьре округдин Къасумхуьре гуьллеламишна. Къази-Мегъамедан кваллахда виридалайни важиблули ада тарихда сифте яз лезги халкъдин милли партия яратмишун хъана. Гележгд ам РСДРП(б)-дин къурулушда десте яз арадал атана.

Лезгийрин милли социал-демократвилин партия яз «Фарук» инкъилабчияр тир Къази-Мегъамед Агъасиева ва Мукътадир Айдинбегова 1907-йисуз РСДРП(б)-дин Бакудин комитетдин къвалав яратмишна. «Фарук» партиядин штаб-

квартира Баку шегъерда авай. Къад лагъай асирдин эвелра адан члехи пай лезги фялейрикай ва интеллигенциядикай ибарат тир. Партиядин асул кваллах лезги халкъдин Бакудин ва Елисаветпольский губернийрин ва Россиядин империядин Дагъустандин областдин Киблепатан паюна авай этнозонада гегъенш хъана. Лезги халкъ сиясатдин рекъай савадлу авун ва лезгийрин арада социализмдин (марксизмдин) фикирар табигъат авун «Фарук» партияди вичин килин кар яз гъисабзавай. «Фарук» партия арадал атун ва вилик фин Баку шегъерда киле фена. Ам а йисара лезги халкъдин культурадин меркез тир. Месэла, лезгийрин сифте театрни Баку шегъерда яратмишнавай. Ам тешкилайбур Къази-Мегъамедан хайи Самур округдин Ахцагърин хуьруьн инсанар тир.

Баку шегъерда лезги театр лезги интеллигенция ва виридалайни савадлу инсанар квалтл жедай чкадиз элкъвена. Лезгийрин сиясатдин «Фарук» сифте партиядин штаб-квартирадикайни гъа ихътин чка хъана. Партиядин лишан «Гъахълувилин женгчи» тир (араб члалай таржума авурла гъахълуди). Им милли социал-демократвилин десте тир. Ада вичин мурад лезги халкъ яшамиш жезвай территорияда гъахълу советрин къурулуш тестикъарун ва инкъилабди гъалибвал къачурдалай къулухъ РСФСР-дин къурулушда аваз лезгийрин автономия яратмишун яз гъисабзавай. Партиядин кваллахда къве девир авай. Сад лагъай – асул девир савадлу гунин сиясатдин кваллахдихъ галаз алакълу тир ва ам 1907-1917-йисарал гьалтна. «Фарукдин» кваллахдин къвед лагъай девир 1918-йисаз (январь-декабрь) талуькди хъана. И девирда лезги халкъди Кавказдиз сухулмиш хъанвай туьркверин армиядихъ галаз партизанвилин дяве тухузвай. Партиядин къвед лагъай девир февралдин инкъилабдилай къулухъ РСФСР-да лезги халкъдин милли аслу туширвили чалишмишвилихъ галаз сихдакъ алакълу тир. 1918-йисан майдиз-сентяб-

Лезги халкъдин аслу туширвал патал ялавлу инкъилабчи

1 ←

рдиз туьркверин оккупацияди и мурадар къатІна ва 19-сентябрдиз лезги партизанвил-лин гьерекатдин регьбер Къази-Мегьамед Агьасиев телефона. «Фарук» партия кардик кваз хъайи вири девирда Къази-Мегьамед Агьасиеван женгинин юлдашвиле Мукь-тадир Айдинбегов экъечІна. Къази-Мегьамед яна къейидалай къулухъ ам яргьалди яшамиш хъхъанач ва гьамни туьркверин оккупантри жазаламишна къена. Къве лезги инкъилабчини халкъдин рекъе викІегьдаказ телеф хъана.

Къази-Мегьамед Гьажи-Давудалай къулухъ лезги халкъдин тарихда къвед лагъай тІвар-ван авай кас я. Ам чи халкъдин лап хъсан гележег патал женгчи яз экъечІна. Имни гьар са лезгидиз чир хъун лазим я. Къази-Мегьамедан КІвалахда большевистилин терефдилай гьейри, лезги халкъ патал мадни важиблу са вуч ятІани ава. И кар Къази-Мегьамед Агьасиеван биограф, Дагъустандин тІвар-ван авай алим, вичи инкъилабчинин биографиядай илимдин къве КІвалах чапдай акъудай профессор Эмиров Нурмегьамед Пираметовичан дикъетдикай хкатна. Ада кхъей Къази-Мегьамедан биографиядай сад лагъай ктаб 1940-йисуз чапдай акъатна. Къвед лагъай ктабдиз 1957-йисуз дуьнья акун. Къве сеферда чапнавай и ктабдилай гьейри, Къази-Мегьамед Агьасиеван биография мад садрани ахтармиш хъувунач. Советрин девирдин вири ктабра баянар гудайла анжах тек садди тир Н.П.Эмирован ктабдикай менфят къачузва.

Къази-Мегьамед Агьасиеван къиметлувал ам я хъи, большевистилин КІвалахдилай гьейри, ада лезги республика яратмишунин проект вилик эцигна. Инкъилабчи-марксистдин фикирдалди ам РСФСР-дин къурулушда советрин автономиядин жуьреда кардик жедай. Завай гьеле инкъилабчинин яратмишуннихъ галаз алакьалу архивдин хусеи материалар са гьина ятІани аматІа, гьелелиг тайинариз хъанач. Ам яна къейидалай къулухъ къилдин ксарихъ галаз чарчин алакьар, важиблу чарар, дневникар, Бакуда «Фарук» партиядин документар гел галачиз квахъна, сад-къвед амукъна хъайитІани, анжах лап гьвечІи къадарра.

Къази-Мегьамеда РСДРП(б)-да милли къилдин хел яратмишунин делилди ачухдаказ а кар къалурзава хъи, адахъ милли жуьредин сиясатдин тайин тир мурадар авай. Большевикри Бакудин коммунада лезгийрин къилдин хел яратмишнавайди гьисаба къуниин делилди а кардин гьакъиндай шагьидвалзава хъи, Къази-Мегьамедан ихътин планар абуру хъсанбур яз гьисабзавай. Эгер лезгийрин ва талышрин кьиле тефей советрин автономийрикай рахайтІа, малум жезвайвал, гьеле 1917-йисуз, туьркверин интервенция гьеле авачирла, Кьиблединни рагъэкъечІдай патан Кавказда дибдин ва виридалайни ири къве халкъ авай. Къадарда гьалтайла абур регионда виридалайни гзаф авай. Абурин лезгийрни талышар тир, чебни милли аслу туширвал патал ина сифте кандидатар тир. Вири крар хъсандиз кьиле фивзай дуьшуьшда большевикрилай РСФСР-дин къурулушда аваз лезгийрин ва талышрин милли республикаяр яратмишиз жедай. Сад лагъай республикадик виликан Бакудин, Елисаветпольский губернийрин ва Дагъустандин областдин Кьиблепатан дибдин дагълух халкъар, са этносдин тарихдин, культурадин, менталитетдин халкъар, къвед лагъай талышдин республикадик лагъайтІа, талышар ва абуроз мукьва Иран чІалал рахазвай татар, дагълух чувудар, Закавказьедин туьрквер ва лезгийринни дагълух халкъарив гекъигаЙла чеб чпиз тарихдин рекъай мукьвал тир амай халкъар акатдай. Гьакъикьатда, стхавилин ихътин къве республика яратмишун и четин регионда гьар жуьре этносрин халкъар барабардаказ вилик фин патал вижевай жуьре жедай. Идалайни гьейри, и карди этнополитикадин гьалар къайдаламишдай, инин гележегда этносдиз талукъ гуьжетрин вилик пад къадай мумкинвал гудай.

Амма Кавказдин политикадин аренада хабарни авачиз къецепатан игрок пайда хъана. Ада вичин хусеи миллетчивилин планар фикирдиз къачунвай. И меселадихъ гьихътин къимет аватІа, адаз метлеб авачир. Нетижада тарих маса терефдихъ элкьвена.

Гъа икІ, мумкин тир, лезгийрин ва талышрин советрин республикайрин чкадал «Кавказда пантюркизмдин майдан» пайда хъана – туьрк чІалан оттоманский нугъат авай туьркверин республика, чкадин дибдин халкъарин дустагъ. И республикади анжах са Туьркиядин геостратегиядин планриз, итижриз ва мурадриз жаваб гузвай. Советрин социализм анжах адан винел пад тир, адан манади лагъайтІа, социализмдин фикирриз ва коммунизмдин интернационализмдиз эсиллагъ жаваб гузвачир.

Гафунин вири манада лугъуз жеда хъи, 1918-йисуз пантюркизм винелай Азербайжандин советрин социалистический республикадиз элкьвена. Ина советрин законри ва конституциядин къалуруни КІвалахзавачир. Гьакъикьатда республикада туьркверихъ маса халкъарал, туьрк чІалахъ маса чІаларал атайла артуханвал авайвилин фикир къилиз акъудзавай, тІебии тушир рекъелди туьрк агъалийрин къадар артухарзавай, дибдин халкъариз талукъ яз шовинистилин ва истисмарвилин политика (сиясат) къилиз акъудзавай ва абур ассимилироватзавай, халкъаривай вири ихтиярар, тарих, культура къакъудзавай. 1918-йисуз Апшерондин полуостровдал вичин майдан (плацдарм) яратмишунин патахъай туьркверин план чуқІурдай мумкинвал гьеле амай.

И йисуз ихътин фикирар къилиз акъудуниз Бакудин коммунадин милли инкъилабдин къуватри (лезгийри, талышри ва масабур) манийвалзавай. Абурун мурад неинки Советрин власть тайинарун, гьакІ советрин халкъарин ихтияррин гьакъиндай Сталинан декларациядин бинедаллаз чпин халкъарин аслу туширвал къачун ва абуроз талукъ яз тарихдин гьахълувал арадал хкун тир. Гьавилай Кьиблединни РагъэкъечІдай патан Кавказдин региондиз сукулмиш хъуналди, туьрквери сифте нубатда чпин чилерал хусеи республикаяр яратмишдай ниятар авай ксар физический рекъай тергунин мураддалди абур винел акъудзавай. Туьркверихъ идаз акси планар авай. Туьркверин интервентриз акси яз инкъилабчи Къази-Мегьамед Агьасиеван мурадар масадбур тирвилай ам пантюркистрин гуьлелеамишдай сиягьда сифтеди тир. Виринра адан гуьгъуьна къекъевезвай.

Лезги инкъилабчида гьеле Россиядин империяда, чпин милли идеология гъаз пантюркистар-мусаватистар Апшерондин полуостровдал пайда жедалди хейлин вахт амаз тешкиллувилин КІвалах кьиле тухузвай. Лезгийрин инкъилабчийри 1904-йисалай 1917-йисал къван РагъэкъечІдай патан Кавказда Советрин власть тайинарун патал КІвалахзавай. 1917-йисан 13-ноябрдиз вичик инкъилабчи Къази-Мегьамед Агьасиев акатай Бакудин большевикрин комитетди къил кутуналди, Закавказьеда сифте яз Апшерондин полуостровдал Советрин власть тайинарунин гьакъиндай къарар акъудна. 25-апрелдиз Бакудин Советдин заседанидал Бакудин СНК тешкилна. Адакай Апшерондал пролетариатдин (фялейрин) диктатурадин орган хъана. Амма туьркверин миллетчийар полуостровдал чпин мумкинвилер гьилий ахъайдай къайгъуда авачир. Февралдин инкъилабдилай къулухъ къве варз алатнамазди абур виликан Россиядин Кавказда пайда хъана. Туьркверин аскерар мусаватиствилин республика яратмишунив эгечІна. Гуьгъуьнай ам Азербайжан ССР-диз элкьурна.

Эгер РСДРП(б)-дин лезгийрин милли десте гьеле 1907-йисуз арадал атанайтІа, вичин бинеда асул къве фикир – туьркверин миллетчивил ва Азербайжан Республика яратмишунин проект авай «Туьркверин федералистрин партия» («Мусават») анжах 1917-йисуз февралдин революциядилай къулухъ Баку шегьерда туьркверин миллетчийри тереф хуьналди яратмишнай. Бес «Мусават» партия яратмишнамазди Бакуда РСДРП(б)-дин къвалав гвай лезгийрин «Фарук» партиядин КІвалах 10 йис алаатайдалай къулухъ гьикІ акъвазна. Гъа «Мусават» пайда хъанмазди лезгийрин социал демократвилин партия чқІунал гъана. Имни «Фарукдин» кьиле акъвазнавай ксар яна къинихъ галаз алакьалу тир. «Фарук» партиядин жергейра хъайи Нажмудин Самурскийдивай адан къилин руководителар киникьалди жазаламишайдалай къулухъ вичин КІвалах давамариз хъанач,

гьикІ лагъайтІа, 1918-йисалай къулухъ пантюркистрин къуватри адаз манийвилер гузвай. Гуьжет алач хъи, лезгийрин автономиядин фикир чуқІунин асул себеб туьркверин аскерар Кавказдиз сукулмиш хъунихъ ва лезгийрин сиясатдин деятельар тир Къази-Мегьамед Агьасиев ва Мукьтадир Айдинбегов къена жазаламишунихъ галаз алакьалу тир. 1918-йисан апрелдин юкъвара туьрквер сукулмиш хъайидалай къулухъ Кавказда мусибатдин вакъиаяр квиле фена. И карди регион стхади стха рекъидай граждан дьаведиз чІугуна, гьакІни гележегда Къарабахдин дьаведин бине кутуна. Алай вахтунда Туьркияди и чуьрукьда иштиракзава ва алай аямдин Азербайжан яракьламишзава ва адаз дьаведа куьмекар гузва.

Туьркверин оккупантар Кавказда Германиядинни Туьркверин къушунрин верховный главнокомандующий Энвер-пашадин стха Нури-пашадин тапшуругьдалди кардик квай. Вичиз Германияди яракьар гузвай туьркверин армиядал халкъдин къатар алдатмишунин мураддалди «Кавказда мусурманрин армия» тІвар эцигнавай. Туьрквери исламдикай далда къазвай, гьакъикьатда лагъайтІа, абурухъ анжах миллетчивилин, пантюркиствилин мурадар авай. Туьрквериз Кавказдин дибдин халкъарикай садрани чпиз барабар терефдарар акъазвачир. Абур а халкъар анжах вассалар яз гьисабзавай. «...Интервентри чеб Кавказда къунвай уьлкведа хъиз тухвана, ина колонийрин лукІвилин ва террордин къайда кардик кутуна. Абур ракъун рехъ, порт, банк, почта, телеграф, суд чапхунна, инрай чІулав нефт, сар ва маса девлетар хутахиз эгечІна.» (Дагъустанда Советрин власть тайинарун патал женг. Документрин ва материалрин кІватІал. 1917-1921-йисар, М., 1958. 17-чин).

Туьркверин аскеррин зулумкарвал ва инсафсузал тек са лезгийри эхнач. Абуроз виридалайни гзаф зиянар хъана, гьикІ лагъайтІа, лезгийрин вири этнотерритория, гьакІни Юкъван Дагъустандин са къадар пай, къилди къачуртІа, Къазикъумухдин ва ЦІудахардин хуьрер туьркверин чапхундик акатна. Идан гьакъиндай, 1918-йисан сентябрдиз-декабрдиз чапдай акъатай «Дагъустан» газетдин макъалайра хабар гузва. «Туьрквери инкъилабдин элементрин эменни къакъудзава лугъуз округрин агъалийрин шейър санихъай санихъ тарашиз эгечІна. ...Туьркверин офицерри дагъвийр са себебни авачиз гатазвай, халкъдивай абурал гьалтзавай вичи шейър къакъудзавай. Анжах са Къазикъумухдин округдал 150 000 къизилдин манатрин къадарда контрибуция эцигнавай. Гъа и округда туьркверин каймакамди (полковникиди) дустагьдиз 80 далай гзаф инсанар гадарна. Лучи, Убра, ЦІудахар ва маса хуьрерай тир дагъвийр асмишнавай. Оккупантри чпичеб тухузвай тегьерди дагъвийр ажугьламишзавай. Дагъустандин агъалийри туьркверин авантюристар гьихътинбур ятІа фад къатІана. Дагъвийр «Дагъвийринни туьркверин» армиядиз гужуналди мобилизация авунин рекъай туьркверин башибузькьрин алахъуни абурун патай иллаки еке ажугьлувал арадал гъана. Туьрквери гьасятда чпин регьберривай къушунар гъун истемишна. Агъалийри идаз къетІидаказ аксивална. Туьрквер чпин жандармерия галаз саки гьар са хуьр женг чІугуналди къачуниз мажбур хъана.» («Дагъустан» газет, №№13, 15. 1918-йисан 15-декабрь).

Архивдин документар туьркверин армиядик экечІуникай къил къакъудун ва абурун зулумкар цІийи къайдайриз муьтІугъ тахъун себеб яз лезгийр ва дагълух маса халкъар зулумкарвилелди жазаламишдай дуьшуьшрив ацІанва. Эгер рикІиз клан хъайитІа, 1918-йисуз Дагъустан туьрквери къуникай тамам ктаб кхъейтІа жеда. Аламатдин кар ам я хъи, ихътин ктабар чахъ авач. Гьавилай жуван фикирар деллиламишун патал жуьреба-жуьре чешмеяр ишлемешуниз мажбур жезва: «Германиядинни туьркверин оккупантрив Дагъустандин дагъвийр, къилдин хуьрер квачиз, лап писдаказ эгечІзавай. Гьавилай туьрквери муьтІугъ тахъанвай дагъвийрихъ галаз женг чІугун патал кьелейра махсус комендатураяр яратмишна. Чпиз къуллугъуникай къил къакъудзавайбур

туьрквери асмишзавай...» (ЦГАОР, ф.3718, оп.2, ед.хр.45, л.25.97.98.99.100. Гъа ина, оп.2, ед.хр.45, л.22).

1918-йисан туьркверин интервенциядиз талукъ яз, советрин девирдин Дагъустандин тарихдин ктабра мукьвал-мукьвал ихътин цІарар гьалтда: «Са диндал алай туьркверин чпиз хусеи государство яратмишиз куьмек гуда лагъай дагъвийрин яргьал вахтунда аваз хъайи умудар яваш-яваш чкІизвай». Туьрквери 1918-йисуз неинки куьмекнач, абурухъ эсиллагъ идаз акси фикирар авай. Ингъе гьавилай абур РСФСР-дин къурулушда аваз лезги инкъилабчийри лезги республика яратмишунин гьакъиндай абурун вири алахъунар чуқІурна. Лезги халкъдин регьберар лагъайтІа, абур вири-ра физический рекъай тергзавай. «...Дербентдин кьиле Г.Мурсалов авай коммунистрин дестеди лезги зегьметчийрин арада туьрквериз акси агитация кьиле тухузвай ва абур зегьметчийриз интервентрин аксина женгиниз къарагъуниз эверзавай. И десте (Г.Мурсаловни кваз) интервентри гуьлелеамишнай (УК.сб.док.с.130)».

Туьрквери армиядиз лезгийрин умуми мобилизация малумарнавай. И кардикай къил къакъудзавай лезгийр гъа чкадал яна рекъизвай. Гъа ихътин гьалар Къубадин уезддани авай. Ина туьркверин армиядин жергейрик экечІуникай къил къакъудзавай лезгийр массовый къайдада ягъиз рекъизвай. Туьркверин армияда къуллугъуникай къил къакъудунай «каймак» лугъудайда, яни Куьре округдин вичи-вич малумарнавай губернатор Такюдин-бейди къуллугъдикай къил къакъудзавай вирибур асмишунин буйругъ гана. Чкадин агъалийрик кичерар кутунин мураддалди энгел тавуна Бут хуьрай (Буткент) ва Вини-Ярагъ (Ашага-Ярагъ) хуьрерай жегьил лезгийр тир Гъени ва Али виридаз акъадайвал асмишна. Ихътин къиникъар, гатунар, чкадин агъалийрин намусдик ва лайихлувилик хуькуьрунар округда гзаф къадар хъана. А девирдин документа ва архивра идан гьакъиндай вири делилар ава.

Инкъилабдин а йикъарин тарих ахътинди я хъи, Кавказдин къисмет Кавказда ва Кавказдин халкъари ваъ, гьатта Москвадани гьалзавачир, адан къисмет Стамбулда младотуьрквери тайинарзавай. Абур гъавурда такъадай тегьерда Кавказдин къисмет гьялуниин ихтияр бизнесудказ чпин хивез къачунвай. Ихътин ихтиярни Туьркиядихъ садрани хъайиди туш. Заз а кардал фикир желб ийиз кланзава хъи, Кеферпатан Кавказдин дагъвийрин аслу тушир республика яратмишунин гьакъиндай тІвар-ван авай манифест 1918-йисан эхирда са гьина ятІани Кавказда ваъ, Стамбулда чапнавай. Ина туьрквери «жибиндин» дагълух гьукумат тешкилнавай. Ам туьрквериз къулай тир чкадин халкъарин векилрикай ибарат тир. Абуроз ихътин «саналди КІвалахунин» къиметдин гъавурда авай. Дагълух уьлкведин малумарнавай «аслу туширвал», гьакІ тІвар патал тир. Гьакъикьатда чилер туьрквери идара ийизвай. И вахтунда Кеферпатан Кавказ жезмай къван къайдадикай хкудунин, вирибур вирибурухъ галаз хьел авунин, гьвечІи чуьрукьриз, граждан дьаведиз рехъ гуниин везифа вилик эцигнавай. Ихътин шартІара туьрквериз Кавказ чапхуниз ва туьркверик кухтаз регъят жедай. Имни младотуьркверин ва пантюркистрин эхирдин мурад тир.

Туьркверин интервентри «халкъдин къатар алдатмишун патал дагъвийриз чпин «мейилвал» гегьеншдиз машгурзавай. Абур Тифлиса марionеткайрин «дагълух гьукумат» тешкилна. Адан къурулушда Кавказдин дагъвийрин Союздин виликан членар тир Конев, Бамматов, Цаликов, Гьайдаров авай. Ада дагълух вири халкъариз чпин таъсир чуқІурунин чалишмишвал авуна. И гьукуматди ЧІулав гуьлелай Каспий гуьлел къван экІя хъанвай дагълух уьлкве яратмишуникай хияларзавай. Туьркверин чапхунчийри адахъ галаз икьарар (соглашение) кутІунна. Адан бинедаллаз туьркверин къушунар и «гьукуматдин» армия яз малумарнавай» (Указ сб.док.с.193-194).

(КъатІ ама)

(Урус ЧІалай таржума авурди – М.НАРИМАНОВ)

Урусатдин адетрикай суьгьбетар

Нариман ГЪАЖИЕВ,
РФ-дин журналистрин
Союздин член,
зегьметдин ветеран

(Эвел 42-43-нумрайра)

Яракьда Россия даклан Западдин идеалар кьуна, абурун идеология пропаганда ийизва, гүя россиявийрин уьмуьр анжах Европадихь галаз мукьва ва дуствиле хьайитла, хьсан жеда. Абурун теклифдал тарихдин ктабра Ватандин Чехи дядевдин вакъийайрикай, гьа дядеикай ви- чикай дегишарна, Чурукла лап куьруь делилар гузва. Еке хатадик Урусатдин советрин литература акатнава, аялриз школайра клелун патал советриз акси писателар, ша- ирар теклифзава, агалкьзавай несил советрин девирдиз акси руьгьдал алаз тербияламишунив эгечнава.

Десоветизация пропаганда аву- на клвенкIве жергейра яратмишу- нин интеллигенция, артистар, му- зыкальный попса, кинематографни кваз ава. Тажуб жедай кар ам я хьи, советрин девир негъзавайбурун жергеда гьа советрин властдихь галаз дуствиле хьайи, советрин шабагьрин исенияр тир писателар тIмил авач. Абурукай оборотенар (хам, чин дегишдайбур) хьанва. А.Солженицына, В.Некрасова ва я Е.Евтушенкоди чи уьлкведин режим даклан чпин гьиссер чуьнуьхнач. Аксивал кьалур тавур Войновича, Астафьева бязи масабурни галаз кье урусин ва советрин государствен- ность вич инкарзава, яни герек ава- чир, тахьана кланзавай гьакьикат яз гьисабзава. Ачухдиз санални садани лугьузвачIлани, виридаз чир хьун лазим я, дядеда Ленинград немсерив вахгана кланзавайди тир гафар сифте лагъай кьа советрин писатель Виктор Астафьев я. Гуь- гьуьнай адан терефдаррин сесерни пайда жезва. Ада Гитлерни Сталин са жергеда авайбур аз малумарнава. Ихьтин идеология гвай лицемерный (кьве чин алай) деятелар авай уь- лкве чукулун тажуб жедай кар туш.

Пачагь 1-Петра Европадиз пен- жер (даклар) акьудна лугьузвай ихтилат фадлай чизвай ва вичихь бине авайди я. Европа Урусатдилай фад уях хьанвай, уьмуьрдин, куль- турадин, илимдин, идеологиядин рекерай ам вилик фенвай ва еке агалкьунарни кьазанмишнавай. Вич руьгьдай реформатор пачагь яз Петрди Россиядин уьмуьрдиз, яшайишдиз хейлин цийивилер гьизва, илим вилик финизни куьмек жезва. И кардихь жележегда маса терефни хьана. Европада Россия кваз такьаз, адаз винедай килигиз, инин халкь савадсуз, авам, вагьши варварар яз гьисабзавайтIлани, чиниз абурун пешекарар, алимар ва гьакI дуьшуьшдиай менфят кьачуз кланзавай авантюристар, контра- бандистар ва ахьтин масабурни кьвез эгечIна. Ахьтинбур иллаки императрица Елизавета Петровна- дин ва гуьгьуьнлай императрица II Екатеринадин девирра гзаф атана.

Гьавилий Россиядин илимрин академийра, университетра ва маса кар алай чкайра кьсепепатан уьлквейрин алимри, пешекарри вири жилавар чпин гьиле кьуна клвалахзавай. Абуру чкадин алим- риз, кар алакьдай пешекарриз рехь тагуз, вилик пад кIевиз, анжах чпинбур вилик кутаз хьана. Уру- сатдин самоучкайрин, алимрин идеяр чуьнуьххай дуьшуьшарни жезвай. Тарихда и кар эхиз таххай М.Ломоносован бунт малум я. Ада Россиядин илимрин Акаде-

миядин сессиядал иностранный алимар, абурун пехилвилин усал крар малумарна вичи абурукай вуч фикирзаватIла вири лагъана. Еке кьал-макьал кьарагъна, масанрай чиниз атанвай алимар дериндай бейкеф ва ажугьлу хьана чи алим- дин кьилел Чулав цифер клватI хьана. Императрица Елизаветади Ломоносов хатадикайни жазадикай кьутармишзава.

Гьелбетда, Европадин адетри россиявийрин уьмуьрда еке роль кьугьвана. Идахь жележегда маса нетижарни жез эгечIна. Западдал кьару хьанвай аристократризни интеллигенциядиз жуван халкь бегенмиш яз амуькьзавач, адаз гьа Западдин вилерай килигиз, абурун мецелай кьимет гуз эгечIзава. Гьа чIавуз башламишай ва несилрилай несилриз фейи Западдин вилик юкь агьузун адетдиз элкьвена даимлух- ди хьанва. XVII асирдин эхирдилай эгечIна вири XIX асирда Европадин вилик юкь какурун (унижение), анихь кьанихдиз майилвал авун Россиядин высший обществодин кьилин кьайда жезва. Европада вун негъзава – вуна адаз икрам. И кар ак- вазвай ва ам даклан прогрессивный векилар Россияда гзаф ава. Ихьтин шартIлара урусин машгур шаирди ихьтин цIларар кхьенай:

**«Ликуя и скорбя,
И обливаясь черной кровью,
Она смотрит, и смотрит, и
смотрит на тебя
И с ненавистью, и с
любовью».**

(А.Блок)

Советрин девирда и адет за- йиф жезвайди хьиз аквазвай, вучиз лагъайтIла адахь бине, адал амалзавай аристократарни дворянар амачир, халкь цийи уьмуьр туькIуьрунал машгул тир, цийи девирдихь, экь жележегдихь абур инанмиш я, умуд кваз гьанихь гьерекатзава. Тарих- дихь гьар жуьредин чешнеяр жеда, абурухь тикрар хьийедай адетни ава. Алатай асирдин кьад лагъай йисара Россиядин интеллигенция- дин лап хьсан векилар гьа гьамиша вил галаз хьайи Западдихь катна. И чIавуз гьеле граждан дые куьтгь хьанвачир. Гила гьа граждан дые эвеззавай Россиядин спецоперация мажбур хьана башламишнава. Чаз вуч аквазва? Тикрар хьхьай тарих. Россиядин обществодин ватан дакIанбур – либеральный пай гьа Западдихь ахмиш хьийезва. Адет адет яз амуькьзава. 16 агьзур кас россиявийр вири туна Западдихь катзава. Себеб? Малумарзавайвал, абур спецоперациядихь галаз рази туш, Путиная акси кам яз гьисаб- зава. Гзафбуруз Украинадин наци- стринни бандеровчийрин гьайиф, язукьвезва.

Им сифте жезвай кар туш. РикIел аламатIла гьа и себебдал 2014-йисуз Крым Россиядин кьу- рулушдиз хтайла Россиядай Ан- дрей Макаревич, Лия Ахеджакова, Ксения Собчак чеб хьтин масад- бурни галаз (обществода тIварар малум субьектар я) «Руки прочь от Украины, Крым – это Украина» лугьуз, протестар (аксивилер) гваз эькьечIнай. Гьахьтин ихтилатар гила катнавайбурувни гва. Анжах абурук кесиб жемьтдин векилар садни квач. Вири Россияда кьазанмишнавай, клватIнавай девлет гвай доллардин миллионерар я. Британиядин ана- литический са агентстводи малу- марзавайвал, Россиядай 15 агьзур миллионер и мукьвара мад катиз гьазур хьанва. Катдайбур катрай, белки гьава ина са тIмил михьи хьайитла.

(КьатI ама)

Гьакъисагъ зегьметди хьсан нетижар гуда

Халидин МАКАТОВ

Алатай йисуз зи Чехи буба рагьметдиз фена. Идакди зун гзаф дарих хьанва. Ам лайихлу багьманчи ва агро- ном тир. Чехи буба рагьметдиз фейидалай кьулухь чи багьдин гьални перишан жез эгечIна. За адалай чаз ирс яз атанвай багь кьутармишун ва Чехи бубадин крар давамарун кьетIна.

Чи багь рагьметлу зи Чехи бу- бади гьеле яргьал тир 1949-йисуз кутурди я. Ана ичин яхIцурни вад, чуьхверрин цIуругуд, пIинидин кьве ва хутарин цIикьвед тар ава. Тарарин жергейрин арайра кьве метр, тарарин чпин арайра 1,5 метр мензил тунва. Идалайни гьейри, чи багьда гьакI кьебриш- рин (смородинадин), некыйрин ва чумалрин тарарни кул-кусар ава. Вири саналди ана вишелей гзаф тарар канва. Чи багьда авай гзаф ичер ва чуьхверар куьгьне сортаринбур я.

Багьдихь гелкьуьн патал за чи хуьруьнви тежрибалу багь- манчийр тир А.Дагьларовавай, К . М а л а л и с е в а в а й в а С.Малалиевавай кьиметлу мес- лятар ва теклифар кьачузва. Абуру заз лагъайвал, тарар хуьн патал абур прививкайрин куьмекдалди жегьил хьувун чарасуз я. Зи ди- деди Ф.Г.Кисриеван тIварунихь галай райондин жегьил натура- листрин станцияда клвалахзава, пешедал атайла ам биолог я. За адавай заз тарар гьакI привив- ка ийидатIла кьалурун ва чирун

тIалабна. Чи багь са акьван екеди туш. Заз лагъайтIла, ана авай емиш- рин жуьрейрин кьадар артухариз кланзава. Герек зи багьда гьар са тарал са шумуд жуьре емишар битмиш жен.

И мураддалди за прививкаяр авун патал черенокар гьазурна кланзавай. Сифтебур чна ичин тарал гьазурун кьетIна. Чи багьда кьве жинсинин чуьхверар ава: сад Лимонная тIвар алай гатунди, муькуьди – Пасс Красан зулунди. Черенокар чна чи багьда авай «Наполеон», «Пепин шафран- ный», «Антоновка», «Белый на- лив», «Ранет» хьтин сортарилай кьачун кьетIна. Гьазурай черено- кар чна клвалин шартIлара яд авай ведроа эцигна. ГьикI лагъайтIла, тIур кутуни хьсан нетижар гун патал черенокрик хьсандиз кьеж хьун лазим я. Абурухь 8-10 санти- метрдилай тушиз яргивал хьана кланда. ШуькIуь ва патахь чере- нокар ишлемишунни хьсан туш.

ТIур кутадайла заз секатор, хци чукул, бегьлеяр, изоленга ва багьдин вар хьтин шейэр герек атана. Клвалах башламишдалди вилик тIур кутазва чка пекинал- ди руквадикай михьна. Тарар ахтармишуналди, гьакI хьагь- навай черенокар кутадай кьулай чкаярни жагьурна. Кьиле тухвай прививка зулунди я. Вири саналди чна ахтармишунин 10 прививка авуна. Виликамаз хьсан гьазурвал акуна клвалах мукьуфдивди кьиле тухвана. Тамамарай клвалахдал гуьзчивал тухуналди зун а кар- дин гьавурда гьатна хьи, авур

прививкайрин са пай клIана. Чна авур прививкайрин са пай куьлун тавунин асул себебар тIебиатдин шартIлар, гьаваяр садлагъана ме- кьи ва я чими хьун ва и рекьай чахь бес кьадар тежриба тахьун я. Винидихь кьейднавай хьтин чи алахьунар себеб яз, емишдин багьдин гьал акваз-акваз хьсан- вилихь дегиш хьана.

Гила заз зи багьда авай емиш- рин жинсер чи райондин вири багьлара эькьечIун патал чалиш- миш жедай ният ава. Райондин же- гьил натуралистрин станциядин муаллимар тир Б.Шириновадихь ва Г.Велихановадихь галаз санал чна «Ахцегь райондин емиш- рин куьгьне сортар» плакатни акьуднава. Алай вахтунда зи ру- ководитель Г.Макатовадихь, му- аллимар тир Б.Шириновадихьни Г.Велихановадихь ва «Гележег- дин планета» агроэкологиядин педобъединениедин муаллим А.Абдулкеримовахь галаз санал чна «Ахцегь райондин емишрин куьгьне сортар» атлас тешкилунал клвалахзава.

ГКУ РД ЦЗН в МО «Ахтын- ский район» сообщает, что в ПАО «КАМАЗ» и в Республике Татар- стан сложилась в целом сложная ситуация по наличию персонала в регионе. Образовался большой дефицит рабочей силы. В связи с этим ПАО «КАМАЗ» оказывает содействие в подборе и направ- лении персонала для работы на своих заводах. В свою очередь ПАО «КАМАЗ» готово предло- жить рабочие места с достойными условиями труда и заработной платы на заводах. За работниками без соответствующей квалифика-

Приглашаем на работу

ции будет закреплен наставник для обучения безопасным при- емам труда и ознакомления с обо- рудованием. Рабочему персоналу из Республики Дагестан ПАО «КАМАЗ» обеспечит за свой счет перелет группами до города, про- живание, ежедневную доставку на работу и обратно, компенсацию питания, достойный уровень за- работной платы и условия труда.

Потребность в работниках: слесарь-ремонтник, токарь, ин-

женер-технолог, электрогазосвар- щик, водители автомобилей кате- гории С, Е, маляры, обрубщик, заточник, испытатель двигателей, кузнеч-штамповщик, транспортн- ровщик, термист и т.д.

Желающих получить более подробную информацию с целью трудоустройства в Республике Татарстан просим обратиться в районный Центр занятости по адресу: с.Ахты, ул.А.Байрамова 4, телефон: 55-65-17.

ЕДИНАЯ СЛУЖБА СПАСЕНИЯ МЧС РОССИИ - 112

Предупредительно- защитные меры

Необходимо:

- Укрепить и опечатать вхо- ды в подвалы и на чердаки, уста- новить решетки, металлические двери, замки. Регулярно прове- рять их сохранность.
- Установить домофон.
- Организовать дежурство

граждан (жильцов) по месту жи- тельства.

- Обращать внимание на появление во дворах незнакомых автомобилей и посторонних лиц.
- Освободить лестничные клетки, коридоры, служебные помещения от загромождающих их предметов.

Желательно:

- Оборудовать окна решетка- ми (особенно на нижних этажах). Не оставлять их открытыми.
- Завешивать плотной тка- нью (жалюзи).
- Установить металличе- скую дверь с глазком или врезать глазок в имеющуюся.

Мехъерик – кьиникъ

Ирандин Фирузабад ше- гьерда свас вичин мехъ- ерик телеф хьана. “The Sun” изданиди хабар гузвайвал, кьиникьин себеб бедбахтвилин дуьшуьш я.

Махваш Лехеян 24 йис тир. Мехъер кьизгьин тир арада мугь- манрикай сада гуььрчехьан- дин тфенгдай гуьллейар ахьайна. Абурукай сад сусан кьилихь галуьхна.

Махваш Лехей тади гьалда азарханадиз агакьарнатIани, дух- турривай адаз куьмекиз хьанач. Тфенгдай ягьайди чамран имидин гада тир. Дуьшуьшдилай гуь- гьуьниз катая ам, са кьадар вахт арадай фейила, чкадин кьанун- кьайда хуьдай органрин векилри кьуна. Малум хьайивал, адаз тфенгдай ягьиз ерли чизвачир.

Ахцегъа медресе ачужна!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И мукъвара, 23-октябрдиз, Ахцегъа динэгълийри вич фадлай гуьзетзавай вакъиа хъана: шадвили гъалара медресе ахъайна. Ахцегъа автостанциядин патавай къванцин къве мертебадин цийи дарамат маса къачуна ва ам вижевайдаказ тадаракламишунин вири харжияр Тюмень шегьерда кваллахзавай чи бажарагълу хуьругъви, карчи-меценат Мукаил Мегъамедова хушуналди вичин хивез къабулна, баркалла! Гъавилай, райондин имамрин Советдин меслятдалди медресе Мукаилан чехи буба, пуд сеферда Меккедиз фена, гъана ферикъатнавай рагъметлу арабист-алим Гъажикерема-лидин тиварунихъ янава. Медресе ачухунин мярекатда Дербентдин «Баб-уль-Абваб» диндин teşkilatдин регъбер (вичин муаллим шейх Хурик Сиражутдин эфендидихъ галаз санал шегьерда ислам диндин центр-университет teşkilatна ва 2011-йисуз ам яна къей-идалай къулухъ адан къиле акъвазна), Жумъя-мискиндин имам, Къиблепатан Дагъустанда агъзурралди мюрюдрин руьгъдин муал-лим, шейх Исамудин эфендиди, райондин имамрин Советдин пред-седатель, Ахцегърин Жумъя-мискиндин имам Абдулашим гъажи Абдулгъашумова, Хуьругърин школадин директор, тарихдин илимрин кандидат Мамед Агъмедова ва гъаф масабуру иштиракна.

Районэгълийриз къе диндин чирвилерин идара-медресе хъун – им чи муьмин бубайрин, къилди къачуртла, зурба камалэгъли алим Ахцегъ Мирза Али къазидин машгъур медресе-дин адетар давамарунин лишан я. Рикел хкин, ада XIX асирда вичин хуси харжидихъ хуси чилел эцигай мискиндин медреседин дараматра (вичин вахтунда вири мусурман алемда машгъур хъайи адал «Илимрин мескен» тивар акъалтна) алай вахтунда Ахцегъ-рин 3-нумрадин школа кардик ква.

Къве мертебадин цийи, гуьзел дарамат аялриз диндин чирвилер, ацукъун-къарагъун, эдеб-ахлакъ чирун патал вири шартлар фикир-да къуна тукъуьрнава: гадайриз ва рушариз девирдин истемишун-рив къурвал тадаракламишнавай къилди-къилди классар, ктабхана, муаллимрин кабинет, кухня, фу недай квал ва герек маса чкаяр ава.

- Зи рагъметлу буба Хуьругъ-гай ва диде Рутулай я, эвелимжи нубатда, гъабуроз гуьрметунин лишан яз за жувахъ гъахтин такъат-мумкинвал авайла Ахцегъа ва Рутула мискинар эцигзава, мергъяматлувили краа ишти-ракзава, – лугъуза 1983-йисалай РагъакИдай патан Сибирдин Тюмень областда эцигунардай кархандин гендиректорвиле кваллахзавай карчи Мукаил Ме-гъамедова. – Чаз акъазвайвал, алай вахтунда жегъилар теле-визординни айфондин таъсир-дик-члада гъатна члур жезва: тахсиркарвилериз къил язава, хизанар чклизва, хайи хуьрер

къакъатзава ва икI мад. Савадсуз тир, диде-бубадиз, дидед чIалаз гуьрмет тийизвай, Аллагъдихъай кичIе тушир касди вуч хъайитлани ийизва. И тIегъуьндин вилик пад къун патал, инсандин вири писвилеринни гъалатIрин себеб авамвал, диндин чирвилерикай магърумвал я къван, чна медреса ачухзава. Республикада медресе-яр гъаф ава. Араб чIал, Къуръан кIелиз чирзавай адетдинбурулай тафаватлу яз, ина аялриз дидед

чIал, чи халкъдин милли культура, тарих, адетар, ацукъун-къарагъун, намус-гъая чирзава. Бязибуру фикирзавайвал, ина чна фекияр гъазурзавач; мурад-метлеб акъалт-завай несил рагъметлу бубайрилай атанвай адетдин ислам чизвай муьмин ксар яз тербияламишун я. Алава яз, чи аялриз хъсан чирвилер аваз уьлкведин кесерлу вузрик экечIдай мумкинвал хъун

патал репетиторвили курсар ачухунни фикирдик ква. Гъавилай медреседиз светский школадин тежрибалу муаллимарни желбда.

– Мукаил стхадин гафар дубъ-бур я. Анжах рикI михъи, гъил ачух касдилай алакьда адан крар. Чи хуьре Самур вацIал алай муьгъ реконструкция хъувуна ачухдай межлисдал ахцегъви устIар Аб-дула лагъай гафар рикел алама: «Гъал-агъвал авай ксар пара я, анжах жуьрэтлу еке рикI авай касдилай гуз алакьда муьгъ эци-гунин садакъа». – Чехи стха яз, гъар сеферда зал меслят гъиз, ада мергъяматлувили хъсан крар вич авай Тюмендани, Ахцегъ ва Рутул районрин хуьрерани ийиз-ва. Гелбетда, за ихътин стхадал дамахзава, – алава хъийизва Дагъ-устандин лайхлу муаллим, 24 йисуз Хуьругърин школадин ди-ректорвал авур зегъметдин ветеран Гъажимегъамед Мегъамедова.

– Илим, Къуръан, шариат ава-чир инсан мусурман туш. Гъа ибур гузвай чка медресе я. Ахцегъа медреса эцигун рикел атана, ам къилиз акъуднавай Мукаил стха сагърай! Къуй адаз Аллагъди ислам диндиз, вичин халкъдиз вафалудаказ къуллугъдай къуват-такъат артухарай, диде-бубадин сурар Аллагъди Женнет багъдиз элкьуьр авурай! Ахцегъ районэгъ-лийриз лугъуз кIанзава: гуьрмет-лубур, гила квез чкадал диндин чирвилер къачудай хъсан мумкин-вал хъанвайла, рекъе тур иниз куь аялар, куьнни ша Къуръан чириз. Аллагъдиз виридалайни пара кIаниди ва жемиятдиз, уьмметдиз менфятлуди Къуръан кIелзавай ва Ам масадаз кIелиз чирзавай кас я..., – къилди къачуртла, лагъана Исамудин эфенди Саидова.

Медресе ачухуниз талукъ ду-баяр, зикр авурдалай къулухъ мярекатдин иштиракчияр медресе-дин классрихъ, тарс-тербия гун-къачун патал муаллимризни аялриз яратмишнавай къулай шартларихъ галаз мукъувай ганиш хъана. Разивилелди къейдин, алай

ВикIегъвилай – женгинин медаль!

З.ДАВУДОВА

Ахцегъ райондин Фиярин хуьряй тир жегъил аскер Мегъарамов Сегъерхан Сергетовича Донбасса Укра-надин цийи миллетчийрихъни фашистрихъ галаз дяведа (СВО) сифте йикъалай иштиракзава. Волноваха, Попасное шегьерар азад хъувунин къати женгера къалурай викIегъвилерай дагъви тупчи (артиллерист) РФ-дин оборонадин Министерстводин 2022-йисан 28-июндин къарар-далди «За боевые отличия» ме-далдиз лайхлу хъанва. Алай вахтунда къегъал дагъви женги-нин хер сагъар хъийиз Ростовдин госпиталда ава.

– Духтурар гъаф сагърай, абуру зун вахтунда кIвачел ах-къалдарзава, хире вичикай саки хабар хгузвач. Са тIимил ял яна, дустарин патав фронтдиз хъфида. «Кар тавунмаз, душман текъенмаз алатдач» лугъур хъсан мисал ава. НАТО-дин уьлквейрин куьмек-футфатик кваз винел атанвай пехъи душман анжах чи умуни

къуватралди тергиз жеда. Гъа-вилай гъиле-кIваче звар, къене рикI-руьгъ авай викIегъ гадайриз за Ватан хуьзвайбурун жергейриз, яни чи куьмекдиз агун теклифза-ва, – лугъуза ада телефондай.

Чи мурад-къаст сад я: къуй, я Аллагъ, дяве фад ва гъалибви-лелди куьтягъ хъана, чи рухварь хурудал орденарни медалар алаз сагъ-саламатдиз хтуруай, Амин!

СПОРТ

2-чка къуна

Алай йисан 28-30-ок-тябрдиз Каспийск ше-гьердин Али Алиеван тиварунихъ галай спортдин Дво-рецда ам рикел хкун яз азаддиз къуршахар къунай гила 52-се-

ферда Халкъарин арадин турнир къиле фена. И акъажунра Россия-дин гъар жуьре регионрай ва РФ-дин мукъварив гвай уьлквейрай атанвай 200 къван пагъливанди иштиракна. Ина заланвили 10 категорияда гъалибчияр ва при-зерар тайинарна.

Пудкъанни цIекIуьд кило-грамм заланвал авай спортсмен-рин арада чи ватанэгъли Бег-хан Мисриханова вич гъасирдал экъечIай пуд бягъсинани гъалиб-вилер къазанмишна финалдиз экъечIна. Финалдин бягъсина ам чи республикадай тир пагъливан А.Гъажимегъамедоваз очкойрай кумукъна ва гимидин медалдиз лайхлу хъана.

Гъамишалугъ яз хуьзвач

Гъар са къуллугъдин нетижада гузвай документ МФЦ-дин ида-рада хуьнин тайин муддат ава. А вахт куьтягъ жедалди агъалиди вахчун тавуртла, документ элкъве-на талукъ органдив ахгакъарзава ва я тергзава.

Гъикъван чIавалди хуьзва МФЦ-да документар?

Паспорт (цIийиди) – тукъуьрайдалай къулухъ са вац-ран муддатда.

Паспорт (прописка дегиша-райдалай къулухъ) – МФЦ-див ахгакъай макъамдилай са вацран муддатда.

Хусият регистрацйа авур-далай къулухъ документар – МФЦ-див ахгакъайдалай къулухъ са вацран муддатда.

Водителвили шагъадам-нама – МФЦ-див ахгакъайдалай къулухъ са вацран муддатда.

2023-ЙИСАН I-ПАЙ ПАТАЛ

«ЦИЙИ ДУЬНЯ»

ГАЗЕТ КХЪИЗ БАШЛАМИШНАВА

Рузуд варз патал почтадай газет кхьинин кьимет 285,84 манат я. Редакциядай ва я киоскдай квевай чи газет 200 манатдай кхъиз жеда. Игъами районэгълийри! Чна квез хайи «Цийи дуьнья» кхъиниз эверзава. Чи реквизиатар: ИНН - 0504007157, КПП - 050401001, Р/СЧЕТ - 40701817000010000026, П/СЧЕТ - 20031129490 БИК - 048209001

Цийи дуьнья

(Новый мир)

Учредитель:

Администрация
Ахтынского района
Республики Дагестан
Главный редактор
Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ

Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за достоверность и объективность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.

Адрес редакции и издателя:
368730, РД, Ахтынский район,
с. Ахты, ул.Герейханова, д.33.

Телефон главного редактора
8(988)-654-59-49

Электронная почта газеты:
newworld1928@mail.ru

ИНДЕКС 63312

Газета «Новый мир» отпечатана в
ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент,
ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты
на сайте www.akhty.ru

По вопросам качества печати обращаться
в типографию ООО «Типография-М»

Время подписания в печать по графику 14.00.
Подписано в печать 14:00

Газета выходит 52 раза в год.

Тираж 1500 экз.

Заказ №